

سر «پیرسر» را بریدید!

حامد بهداد، بازیگر فیلم «پیرسر» در واکنش به انتخاب فیلم «علت مرگ: نامعلوم» به‌عنوان نماینده ایران برای شرکت در اسکار ۲۰۲۶، به هیئت انتخاب فیلم‌ها اعتراض کرد. او در صفحه اینستاگرام خود نوشت: «رفقا و همکاران من در هیئت انتخاب فیلم برای اسکار، چه خوب سر فیلم «پیرسر» را بریدید!» بهداد با اشاره به دشواری‌های فراوان ساخت و نمایش فیلم سه‌ساعت‌وربعی «پیرسر» که بدون هیچ‌گونه سانسور از موانع مختلفی همچون ارشاد، جشنواره فجر، پخش، سینمادار و حتی جنگ و موشکباران عبور کرده بود، ابراز تأسف کرد که این فیلم در مرحله انتخاب نماینده اسکار، کنار گذاشته شد و جان سالم به‌در نبرد. او در پایان از این تصمیم هیئت انتخاب گلایه کرد و به عوامل فیلم «علت مرگ: نامعلوم» برای انتخاب‌شان، احترام گذاشت. جدای از این، انتخاب فیلم «علت مرگ: نامعلوم» به‌عنوان نماینده ایران، با انتقاد و واکنش‌های زیادی مواجه شده است.

بخارا و گذر از آتش

نشست «شب شاهنامه: داستان سیاوش و گذر از آتش» به‌مناسبت هشتادوهشتمین شب از برنامه‌های فرهنگی بخارا برگزار می‌شود. این برنامه با همکاری انتشارات خوارزمی، روز دوشنبه ۳۱ شهریورماه ۱۴۰۴ در خانه هنرمندان ایران برگزار می‌شود و مریم طاهری مجد و علی دهباشی به سخنرانی می‌پردازند. سیاوش، پسر شاه کاووس در شاهنامه، فرزندی از مادر نزاده است که طالع‌بینان آینده‌ای پرآشوب برایش پیش‌بینی می‌کنند، اما پدرش این راز را پنهان می‌کند. سیاوش در کودکی به دعوت رستم، به زابل می‌رود و فنون بزم و رزم را از او می‌آموزد. او که شاکرد و دست‌پرورده رستم است، پس از بازگشت به دربار پدرش با وسوسه‌های نامادری اش، سودابه، دچار مشکلات فراوانی می‌شود. همچنین در این نشست، موضوعاتی چون نماد ایزد گیاهی در متون پیش از اسلام، آزمون عبور از آتش، مفهوم عشق ممنوعه، کهن‌الگوی کوچ، نقش سیاوش در هنر چوگان، موقعیت جغرافیایی سیاوش‌گرد، بازگشت از جهان مردگان و سوگواری سیاوش‌بان به بحث گذاشته می‌شود.

تداوم بایکوت نویسندگان حامی فلسطین

در حالی حمایت جهانی از مردم غزه در برابر جنایات رژیم صهیونیستی افزایش یافته که لابی‌های این رژیم در تلاش‌اند تا صدای فلسطینی‌ها را در مجامع رسمی خاموش کنند. سالی رونی، نویسنده ایرلندی برنده جایزه اسکای آرتس، به‌دلیل حمایت از گروه «اقدام برای فلسطین» در بریتانیا به‌عنوان گروه تروریستی شناخته شد و نتوانست در مراسم اختتامیه شرکت کند. این محدودیت‌ها تنها به رونی محدود نمی‌شود؛ جشن امضای کتاب «همه چیز در باغ جدورشمی‌کند» نوشته جنان مطری، نویسنده فلسطینی-آمریکایی، نیز به‌دلیل فشار لابی‌های صهیونیستی در نیوجرسی لغو شد. کتابی که با روایت داستانی، فرهنگ و تاریخ فلسطین را به کودکان معرفی می‌کند. این اقدامات در حالی صورت می‌گیرد که نویسندگان و هنرمندان زیادی در سراسر جهان تلاش می‌کنند صدای مردم فلسطین باشند و در مقابل سیاست‌های رژیم اسرائیل ایستادگی کنند، اما برخی دولت‌ها و لابی‌ها با محدودکردن آنها، مانع از انعکاس این صداها در صحنه بین‌المللی می‌شوند.

عکس: آیینا

پرسش و پاسخ با رسول جعفریان درباره کتاب

«مقدمه‌ای بر مطالعات شیعه‌شناسی» که اخیراً منتشر شده است / بخش اول

وجوه ناپیدای تشیع پشت ابر نمی‌ماند

محمدجواد روح

سرمدبیر

جهان اسلام و به تبع آن شیعیان، روزهای دشواری را از سر می‌گذرانند. بخشی از این دشواری، متاثر از برهم خوردن حداقل موازین پیشین بین‌المللی و رویکرد شتابزای راست افراطی در سطح جهانی و منطقه‌ای است که خروجی آن را در حملات افسارگسیخته اسرائیل نتانیاهو به مناطق مختلف خاورمیانه قابل مشاهده است و در این میان، هدف اصلی و نهایی را ایران قرار داده است که تنها حکومت شیعی متکی بر اسلام سیاسی را نمایندگی می‌کند. همزمان، شیعه در محاصره تشدید تبلیغات روایی رسانه‌ای از روند تحولات تاریخ اسلام از دو سوی عربی و ترکی قرار دارد. سویی ترکی این تبلیغات، اسلام سنی عثمانی را به عنوان مهمترین و قدرتمندترین نماینده جهان اسلام معرفی می‌کند که افول آن، زمینه‌ساز انحطاط و چندپارگی جوامع اسلامی شد. در این روایت‌ها، حکومت‌های ترک ایران به‌ویژه سلجوقیان نیز بیش از آنکه حکومت‌هایی ایرانی معرفی شوند، پدران معنوی خلافت عثمانی و مرحله‌ای از تاسیس دولت ترک تصویر می‌شوند که البته، متکی بر اسلام سنی بود؛ برخلاف صفویه که بعدها در مقام رقیب عثمانی‌ها در جهان اسلام ظهور کرد و بر تشیع تکیه داشت. روایت‌های عربی نیز، عملاً با ارائه مستقیم تاریخ اسلام (همچون سریال‌های عمر فاروق، حسن و حسین یا تقویت وجه حکومت ساز و سلطنت‌گرای اسلام (همچون سریال معاویه)، به شکل غیرمستقیم اهمیت و جایگاه شیعه در تحولات مقطع تاسیس و

توسعه دولت اسلامی را به چالش می‌کشند. این درحالی است که درون جوامع شیعی به‌ویژه ایران نیز، پژوهش‌های رفتارشناسانه و جامعه‌شناسانه از تقویت و محوریت یافتن رویکردهای مناسک‌گرا و آیینی در برابر رویکردهای سیاسی و حتی سنتی دهه‌های پیش به تشیع، ائمه و بزرگان مذهبی حکایت دارد. در چنین زمینه و زمانه‌ای، رسول جعفریان گویی کنج خویش را بر هیاهوی جهان ترجیح می‌دهد. همچنان مشغول سندشناسی و تاریخ‌پژوهی است. او که عمری را در یافتن منبعی، مرجعی، کاغذی و کتابی صرف کرده است و کتابخانه‌ها را جسته است، درباره تشیع نیز، بیش از آنکه بخواهد پاسخ تبلیغات و شباهت را بدهد؛ سراغ بررسی پژوهش‌های شیعه از قرون ابتدایی پس از اسلام تا دوره پهلوی رفته است. کتاب او، بیش از آنکه به پرسش‌های تاریخی درباره ظهور شیعه پاسخ دهد، به مطالعه مباحث و مجادلات اعتقادی در دوره‌های مختلف تاریخی گرایش دارد. از این‌روست که عنوان کتابش را هم «مقدمه‌ای بر مطالعات شیعه‌شناسی» برگزیده است. کتاب را نشر سنگلج در اوایل تابستان ۱۴۰۴ منتشر کرده است. جعفریان البته در روزگار جوانی و در سال ۱۳۶۸ کتاب «تاریخ تشیع در ایران تا قرن هفتم هجری» را و یک سال قبل نیز، «تاریخ و میراث شیعیان ری» را از زبویه روایت تاریخ شیعه نوشته بود و از این‌رو، در این کتاب کوشیده مباحث پراکنده خود را درباره مطالعات و سبک‌های مختلف شیعه‌شناسی و بعضاً شناخت پاره‌ای از جریان‌های شیعی منسجم سازد که با نگاهی انتقادی می‌توان گفت چندان منسجم از کار درنیامده است و هر فصل و هر بحث، دچار استقلال کامل از فصول و مباحث دیگر است. باین‌حال انتشار این کتاب و برخی نکات و مباحث کلیدی آن، بهانه‌ای شد برای گفت‌وگو با رسول جعفریان. متأسفانه، امکان صحبت رودررو فراهم نشد. از این‌رو، مصاحبه به شکل پرسش‌وپاسخ مکتوب انجام شد.

شیعه‌شناسی» ندارد؟

روشن است که شیعه‌شناسی ابعاد مختلفی دارد. ما که نسل قدیم هستیم و سال‌ها به همان سبک سنتی در این‌باره کار کرده‌ایم، همچنان دنبال شواهد و مدارکی از قدیم و درباره دوره‌های تاریخی مورد بحثمان هستیم. در این زمینه طالب دانشی در شناخت شیعه هستیم که مربوط به همان حوزه‌هاست؛ بحث از

پیدایش شیعه، نحله‌های آن، تاریخ تشیع در شهرها، جریان‌ها و گرایش‌های داخلی آن، ظهور و بروز تشیع در مناطق و مانند این که شیعه، پدیده‌ای عربی است یا عجمی و مسائلی از این دست. البته در روزگار ما کسانی هستند که از جامعه‌شناسی یا شاخه‌هایی از تحقیقات و مطالعات فرهنگی وارد شیعه‌شناسی شده‌اند. طبعاً آن‌ها به این مسائلی که اشاره کردید توجه بیشتری دارند. دوست ما آقای حسام مظاهری و برخی دیگر از جمله خانم شریعتی و شاگردان‌شان از این دست هستند و این اواخر کارهای سودمندی منتشر کرده‌اند. در ضمن یادتان باشد که مرور بر مطالعات شیعی و تحولات آن در غرب، ایران، عراق و سعودی و جز آن، حوزه مطالعاتی مستقلی است که من هم در این کتاب، اندکی به آن پرداخته‌ام یا سعی کرده‌ام دریچه‌ای به‌سوی آن باز کنم. یک وقت شما معماری می‌خوانید، یک‌وقت مطالعات معماری را دنبال می‌کنید. اینجا خود «مطالعات» موضوع تحقیق شماست. در حال حاضر، آن قدر درباره تشیع نوشته می‌شود که لازم است رشته‌ای با عنوان مطالعات شیعی به‌معنای بررسی جریان‌های شیعه‌شناسی پرداخت. کار بنده تا حدی به این بُعد از قضیه نزدیک است.

با مطالعه کتاب شما، روندی از مجادلات، مباحثات و مکاتبات میان طرفداران و مخالفان شیعه دیده می‌شود که گاه خیلی مطول و جزئی‌نگرانه به‌نظر می‌رسد. گاه گویی با نوعی سندشناسی بیشتر مواجهیم تا آشنایی با مباحثات درباره شیعه. آیا این اسناد و مکاتبات، بحث اصلی‌تری را به حاشیه نرانده است؟

برای تاریخ، در هر بخش آن، همواره دو مرحله اهمیت دارد: نخست، شناخت اسناد، مدارک، تاریخ مادی، گزارش‌های مکتوب و... که شناخت نزدیک به واقعیت را از موضوع مورد بحث به شما بدهد و شما را از حدس و گمان‌های ذهنی و فرضی بی‌پایه دور کند. دوم، استفاده از نظریات اجتماعی و فرهنگی که در پیشبرد شناخت تاریخی ما مهم هستند، اما حتماً باید مبتنی بر شواهد تاریخی باشند. هر ادعایی در بخش دوم، باید متکی به اسناد و مدارک باشد، درحالی‌که غلبه نگاه‌های معطوف به نظریات اجتماعی بدون توجه به شواهد، مانند صدور حکم بدون مدارک کافی است. قاضی می‌تواند ده‌ها حدس و گمان بزند، اما یک شاهد، همه تحلیل‌های او را نقش بر آب خواهد کرد. ما هنوز نیازمند شناخت نسخ خطی شیعی و اطلاعات آنها هستیم. بحث از اجازات در میان علمای شیعه بسیار مهم است. شناخت خاندان‌های شیعی هنوز برای ما مهم هستند. شروع نهج‌البلاغه در ادوار مختلف، برای نشان دادن اهمیت آن در جامعه شیعه مهم هستند. تصحیح متون ادبی شیعی و حدیثی شیعه فوق‌العاده مهم هستند. انتشار نوشته‌های فلسفی و کلامی دوره‌های قبل برای شناخت تاریخ تفکر در شیعه مهم هستند. بدون این‌ها نمی‌شود کاری کرد. ۱۵ سال پیش در کتابخانه مجلس، ما چندین دیوان شیعی از قرن هشتم تا دهم منتشر کردیم. این‌ها تصور ما را درباره رابطه ادبیات و تشیع تصحیح تصحیح